

R-3094 - Notitie Politieke beleidslijnen Europese Commissie

1. Doel van de bespreking

Op 18 juli jl. heeft de EC-voorzitter Von der Leyen haar politieke beleidslijnen *De Keuze voor Europa* voor de nieuwe Europese Commissie gepresenteerd, die waarschijnlijk begin december wordt geïnstalleerd. Deze beleidslijnen, die kunnen rekenen op steun van de Europese Raad en het Europees Parlement, zijn leidend voor de EU-agenda voor de komende vijf jaar. Het doel van de bespreking in de Raad is tweeledig:

- Uitwisseling van gezichtspunten op deze agenda, mede tegen de achtergrond van de SER-Verkenning Europese beleidsagenda 2024-2029, die in september 2023 is verschenen.
- Bespreking van de relevantie voor de SER-werkagenda. Wat komt er op ons af? Waar moeten we rekening mee houden, maar ook wat kunnen we eventueel bijdragen aan de verdere uitwerking van de EU-agenda en hoe organiseren we dat?

2. Belang en betekenis van de politieke beleidslijnen

De beleidsagenda van de EU wordt elke vijf jaar, na de verkiezing van het Europees Parlement, herijkt op basis van een soort 'regeerakkoord' tussen de drie Europese instellingen: de Europese Raad, waarin de regeringsleiders van de lidstaten zijn vertegenwoordigd om richting te geven aan het EU beleid, het EP, waarin de burgers rechtstreeks zijn vertegenwoordigd, en de Europese Commissie (EC), het dagelijks bestuur van de EU dat het exclusieve recht van initiatief heeft.¹

De ervaring leert dat de politieke beleidslijnen een redelijk goed beeld geven over wat we de komende vijf jaar uit Brussel mogen verwachten. Dat geeft ook de gelegenheid om er tijdig op te anticiperen en te reageren.

De politieke beleidslijnen bouwen voort op het Letta-rapport over de voltooiing van interne markt, het Draghi-rapport over de versterking van de Europese concurrentiepositie en het recent verschenen Niinistö-rapport over de civiele en militaire paraatheid van de EU.² Deze rapporten zullen ook worden meegenomen in de verdere uitwerking van de politieke beleidslijnen. De focus ligt nu op de politieke beleidslijnen omdat dit uiteindelijk de kaders zet voor deze verdere uitwerking en ook het meeste politieke gewicht hebben.

¹ De Europese Raad heeft in juni haar strategische agenda gepresenteerd, hierop bouwen de politieke beleidslijnen op voort.

² *Enrico Letta (2024), Much More than a Market: speed, solidarity security; Mario Draghi (2024), The future of European Competitiveness; Sauli Niinistö (2024), Safer together: a path towards a fully prepared union.*

3. Samenvatting van de Politieke beleidslijnen

In deze paragraaf geven we een overzicht van de belangrijkste initiatieven die worden aangekondigd in de beleidslijnen.

Duurzame welvaart en concurrentievermogen

- Voltooiing interne markt met name in sectoren als dienstverlening, energie, defensie, financiën, elektronische communicatie en digitalisering.
- Nieuwe aanpak mededingingsbeleid. Herziening van de richtlijn inzake overheidsopdrachten.
- Vereenvoudiging, consolidering en codificatie wetgeving. Nieuwe mkb- en concurrentievermogen toets, Introductie 28ste regime voor ondernemingen.
- Europees fonds voor concurrentievermogen mede ter ondersteuning van IPCEI's.³
- Verduurzaming industrie middels een Clean Industrial deal
- Energie-unie gericht op lagere energieprijzen
- Nieuwe wetgeving op het terrein van de circulaire economie
- Wetgeving inzake kritieke geneesmiddelen
- AI-toepassingsstrategie, AI-fabrieken, AI-onderzoeksraad, strategie voor een Europese data-unie.
- Strategie voor biowetenschappen, nieuwe Europese bio-wetgeving, gerichtere inzet Europese uitgaven voor onderzoek.
- Uitwerking van Europese spaar- en investeringsunie (verdere voltooiing kapitaalmarktunie)
- Aanpak tekorten op de arbeidsmarkt door vaardigheidsunie, strategisch plan voor STEM-onderwijs.⁴

Defensie en veiligheid

- Bouw van een Europese defensie-unie met commissaris voor defensie, opbouw van Europees defensiefonds.
- Interne markt voor defensieproducten – en diensten. Aanmoediging van gezamenlijke aanbestedingen.
- Strategie voor paraatheidunie. Verdere versterking van de cyberdefensiecapaciteit.
- Nieuwe strategie voor Europese interne veiligheid, verdere uitbouw van Europol tot operationele politiedienst, versterking Europees aanhoudingsbevel, meer bevoegdheden voor Europees Openbaar Ministerie.
- Volledig digitaal Europees grensbeheer, versterking Frontex, compleet en functionerend Schengengebied.
- Nieuw gemeenschappelijk aanpak terugkeer migranten. Meer mogelijkheden voor legale migratie.

Mensen ondersteunen, sociale cohesie

- Nieuw actieplan voor de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten.
- Samen met sociale partners wordt een routekaart voor hoogwaardige banen ontwikkeld. Nieuw pact voor een Europese sociale dialoog.
- EU-strategie tegen armoede.

³ Important Projects of Common European Interests.

⁴ Onderwijs in de exacte vakken (STEM: Science, Technology, Engineering en Mathematics).

- Europees plan voor betaalbare huisvesting. Benoeming commissaris die hier verantwoordelijk voor is. Herziening staatssteunregels om steunmaatregelen voor huisvesting mogelijk te maken.
- Versterking van het cohesie- en groeibeleid.
- Meer aandacht voor jongeren: verbetering van Erasmus+ programma, EC die verantwoordelijk is voor rechtvaardigheid tussen generaties, jongerenadviesraad voor voorzitter.
- Nieuwe strategie voor gendergelijkheid, routekaart voor vrouwenrechten.

Voedselzekerheid, water en natuur

- Visie voor landbouw en voedsel voor borging lange termijn concurrentievermogen en duurzaamheid.
- Europees klimaataanpassingsplan. Verbetering van de Europese waterzekerheid en strategie voor waterweerbaarheid.

Democratische Europa

- Strengere toepassing van artikel 7-mechanisme ter bescherming van de rechtsstaat.
- Introductie van Europees burgerpanel.

Europa in de wereld

- Nieuw economisch buitenland beleid met drie pijlers: a. economische veiligheid gebaseerd op beginsel risicobeperking, geen ontkoppeling, b. handel met nieuwe partnerschappen voor schone handel en investeringen en diversificatie, c. wereldwijde investeringen in infrastructuurprojecten.
- Leidende rol EU bij hervorming internationaal stelsel. Beter tegemoetkomen aan bezwaren die partners ondervinden van Europese wetgeving.

EU-begroting en hervormingen

- Versterking en modernisering EU-begroting die beter is afgestemd op de prioriteiten, eenvoudiger werkt, en een grotere impact heeft.
- Verbreden en verdieping EU in het licht van de uitbreiding. Verdragswijzingen als dat nodig is om Unie te verbeteren.

4. Beoordeling tegen de achtergrond van de SER-Verkenning Europese beleidsagenda

Volgens de SER-verkenning beleidsagenda EU 2024-2029 betekent de huidige dynamische geopolitieke constellatie een directe bedreiging van de EU. Om de risico's van strategisch afhankelijkheden te beheersen is een krachtige economische agenda nodig die de geopolitieke realiteit in aanmerking neemt. Die agenda moet zich naast op concurrentiekracht ook op weerbaarheid richten en ervoor zorgen dat de digitale en de klimaattransitie in goede banen worden geleid. Het uitgangspunt hierbij is dat de EU een sociale markteconomie is met gelijkwaardige economische en sociale doelen. Naast een sterke economische agenda is er ook een sterke sociale agenda nodig om maatschappelijke stabiliteit, solidariteit en eensgezindheid te bewaren en de transities waar de EU voor staat te doen slagen op het terrein van strategische autonomie, digitalisering en klimaatneutraliteit.

Deze diagnose en beleidsrichting sluit grotendeels aan bij die van de politieke beleidslijnen van Von der Leyen en van de onderliggende rapporten van Letta over de interne markt en Draghi over het Europees concurrentievermogen. Veel van de onderwerpen waar de SER voor pleitte zijn dan ook in de beleidsagenda van Von der Leyen terug te vinden. Het gaat daarbij niet alleen om een sterke economische

agenda gericht op de voltooiing van de interne markt, strategische autonomie met behoud van een open economie en nadruk op concurrentiekracht, industrie en technologiepolitiek, maar ook om de verdere uitwerking van de sociale pijler, een stevige agenda om de circulaire economie verder te brengen en aandacht voor de uitvoering van de wetgeving op het terrein van digitalisering en duurzaamheid (zoals de elementen van de Green deal) die in de vorige periode is aangenomen.

Een eerste mogelijke aandachtspunt betreft de uitwerking van de sociale agenda van de EU. Een sterke economische agenda behoeft ook een sterke sociale agenda. Die sociale agenda is echter in de politieke beleidslijnen minder ver uitgewerkt. Daarbij valt ook op dat er geen aparte eurocommissarissen meer zijn voorgesteld voor werkgelegenheid en sociale rechten en voor gelijkheid.⁵

Een tweede mogelijke aandachtspunt betreft de implementatie en handhaving van de nieuwe wetgeving die in de vorige mandaatsperiode is vastgesteld waaronder de minimumloonrichtlijn, de richtlijn inzake passende zorgvuldigheid (CSDDD), de digital service en digital market act, de AI act, en de nieuwe begrotingsregels. Een tijdige implementatie en handhaving van de regelgeving is essentieel voor het vertrouwen en voor het functioneren van de EU met een gelijk speelveld in de lidstaten.

Een mogelijk punt om nader binnen de SER te bespreken betreft de notitie en betekenis van strategische autonomie met behoud van een openeconomie en de mogelijkheden om tot een gezamenlijke visie op dit onderwerp te komen. Dit ook naar aanleiding van het WRR-rapport over de gefragmenteerde wereldorde, de lange termijn verkenning van het CPB, en de CPB-studie over kansen en kwetsbaarheden van de economische verwevenheid met de VS.⁶ Mogelijke elementen voor een gesprek zijn:

- de noodzaak van meer strategische autonomie en weerbaarheid in het licht van de geopolitieke veranderingen;
- de noodzaak om daarbij ook te blijven werken aan het behoud van het op regels gebaseerde multilaterale stelsel;
- de noodzaak om zorgvuldig te kijken naar de wijze hoe en waarop de strategische autonomie moet worden vormgegeven en om welke publieke belangen het daarbij gaat;
- de noodzaak van samenwerking, blokvorming en handelsovereenkomsten met gelijk gestemde landen zonder uitsluiting van opkomende landen.
- de voorkeur om het vooral op Europese schaal vorm te geven vanwege het geopolitieke gewicht van de EU en om de afruil tussen economische groei en strategische autonomie te mitigeren.

⁵ Von der Leyen heeft voorgesteld deze onderwerpen te beleggen bij de [vicevoorzitter van de Commissie verantwoordelijk voor mensen, skills en paraatheid](#).

⁶ Zie: WRR (2024), [Nederland in een fragmenterende wereldorde](#); CPB (2024), [Kiezen voor later: Vier visies op 2050](#); CPB (2024), [Kansen en kwetsbaarheden: economische verwevenheid met de VS](#).

5. Politieke beleidslijnen en de werkagenda van de SER 2025-2026

Onderstaande tabel inventariseert de elementen van de politieke beleidslijnen die voor de thema's van de SER-werkagenda 2025-6 relevant zijn.

Thema SER-werkagenda 2025-6	Relevantie Politieke Beleidslijnen
Vergroten van handelingsvermogen en betaalbaarheid van de energietransitie (1C).	Clean industrial deal. Ontwikkeling van de governance voor de energie-unie en de ambitie om energieprijzen te verlagen. Opschalen en prioritering van investeringen in infrastructuur en technologieën voor schone energie.
Verbeteren van het investerings- en ondernemingsklimaat en economische weerbaarheid in het licht van de geopolitieke ontwikkelingen (1D).	Plan voor duurzame welvaart en concurrentievermogen in Europa met als elementen verdieping van de interne markt, het voornemen om ondernemen gemakkelijker te maken, een clean Industrial Deal, het centraal stellen van onderzoek en innovatie, de verspreiding van digitale technologie, het investeren in duurzaam concurrentievermogen en het aanpakken van de vaardigheidskloof en tekorten op de arbeidsmarkt. Nieuw economisch buitenland beleid met namen a. economische veiligheid gebaseerd op beginsel risicobeperking, geen ontkoppeling, b. handel met nieuwe partnerschappen voor schone handel en investeringen en diversificatie.
Gerichte arbeidsmigratie (2E).	Creëren van meer legale migratiemogelijkheden.
Vergroten van arbeidsparticipatie en werkzekerheid (2G).	Routekaart naar hoogwaardige banen.
Versterken van strategische autonomie via energietransitie en circulaire economie (3B).	Energietransitie: zie bij thema Vergroten van handelingsvermogen en betaalbaarheid van de energietransitie (1C). Nieuwe wetgeving op het terrein van de circulaire economie. Nieuw economisch buitenland beleid (zie bij thema 1D).

Toekomstperspectieven van de landbouw in de Nederlandse economie (3C).	Voorstellen rond het concurrentievermogen van de voedselwaardeketen en de aangekondigde visie voor landbouw en voedsel die op korte termijn zal verschijnen.
Naar een goed werkend sociaal vangnet, ook voor arbeidsongeschiktheid (4C).	EU-strategie tegen armoede. Verdere uitwerking pijler van sociale rechten.
Bevorderen van gender-gelijkheid, waaronder gelijke beloning (m/v) en brede D&I (4D).	Nieuwe strategie voor gendergelijkheid Verdere uitwerking pijler van sociale rechten.

Het SER-secretariaat gaat een informatiesysteem opzetten waarmee de uitwerking van de politieke beleidslijnen kan worden gevolgd voor de onderdelen van de SER-werkagenda. Dit informatiesysteem wordt toegankelijk voor het SER-secretariaat en commissieleden. Het wordt gekoppeld aan bespreking van jaarlijks werkagenda van de Europese Commissie in de commissie Europa.

Als aandachtspunt aan commissies die de werkagenda verder uitwerken zou de opdracht kunnen worden meegegeven om te bepalen welke aanbevelingen waard zijn om in te brengen in Brussel bij de verdere uitwerking van de Europese agenda.